

Eduskunnan IKÄ-verkoston tietopaketti 1/2020

Julkaisija: [IKÄINSTITUUTTI](https://www.ika-instituutti.fi)

Näkökulmia Ikääntyneiden asumisen toimenpideohjelman (1/4)

Soveltuvatko asuinalueet iäkkäille?

Kotona asuminen mahdollisimman pitkään on keskeisin ikäpoliittinen tavoite. Sen toteutumista haastaa toimintakyvyn heikkeneminen ikääntymisen myötä. Puolella 65-vuotta täyttäneistä on joko lieviä tai huomattavia hankaluuksia selviytyä arkipäivän toiminnoista. Erityisesti muistisairaudet hankaloittavat itsenäistä asumista. Vuonna 2060 yli 65-vuotiaita arvioidaan olevan 32 %, mikä merkitsee huomattavaa palveluiden tarpeen kasvua.

Asuinympäristö voi tukea merkittävästi toimintakykyä ja terveyttä. Jotta kotona asuminen olisi mahdollista ja turvallista myös iäkkäänä, asumista ja asuinalueita tulee kehittää ikäystävällisiksi niin, että ne soveltuvat asukkaiden koko elämänskaareen ja erilaisiin elämäntilanteisiin. Koska tehdyt ratkaisut rakennetussa ympäristössä säilyvät pitkään, ikääntyneen ja toimintakyvyltään heikentyneen väestön kasvu tulevaisuudessa on otettava nyt huomioon niin kasvavissa kaupungeissa kuin haja-asutusalueilla.

Monet kunnat ovat jo havahtuneet ikääntyvän väestönsä asumisen kysymyksiin. Haja-asutusalueilla palvelut karkaavat yhä kauemmaksi vähenevistä ja vanhenevista asukkaista. Kasvavissa kaupungeissa ja

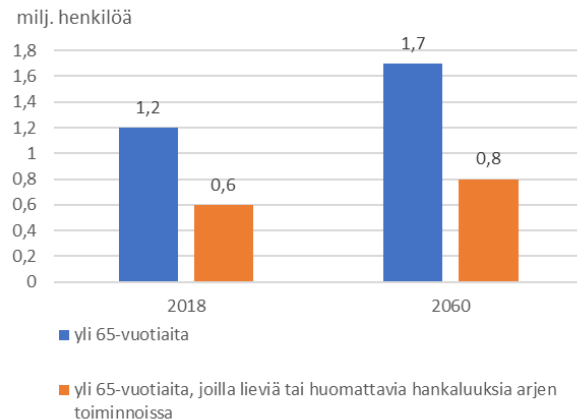
ikäntyvissä lähiöissä puolestaan liikkumisen ja palveluiden esteettömyys ja täydennysrakentaminen synnyttävät haasteita.

Ikäystävällinen asuinympäristö on ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä sekä terveellinen. Kestävä uudis- ja korjausrakentaminen tuottaa muuntojoustavia ratkaisuja elinkaariseen asumiseen. Kaikenikäisille ja erikuntoisille asukkaille soveltuvat asunnot ja asuinalueet vähentävät erityisrakentamisen tarvetta ja lisäävät yhteisöllisyyttä. Ikäystävällisyydessä korostuvat myös kävellen liikkuminen ja lähipalveluiden sekä julkisen liikenteen käyttö, jotka edistävät ilmastoystävällistä arkea.

Suomessa ikäystävällisyyden kehittäminen on vasta alussa ja kunnat tarvitsevat tähän työhön tukea. Asuntojen esteettömyyden parantamisen ja hissien rakentamisen lisäksi tarvitaan asuinalueiden kehittämistä.

Olemassa olevan tiedon levittämisen ja hyviksi osoittautuneiden toimintamallien vakiinnuttamisen lisäksi tarvitaan uudenlaisia ratkaisuja sekä asumisen ja palveluiden yhdistämiseen että asuinalueiden ja kaupunkien ikäystävällisyyden kehittämiseen pitkäjänteisenä kokonaisuutena.

Väestössä 65-vuotta täyttäneitä henkilöitä vuosina 2018 ja 2060

Lähde: Tilastokeskus ja OECD Health at Glance 2019

vanhempi tutkija
Erja Rappe
Ikäinstituutti

tutkija
Jere Rajaniemi
Ikäinstituutti

Minkälainen on ikäystävällinen asuinympäristö?

Ikäystävällisen asuinympäristön tunnistaa siitä, että iäkkäät asukkaat näkyvät ja heitä arvostetaan. Siellä on tarjolla iäkkäille soveltuvia asuntoja ja sukupolvet yhdistäviä kohtaamispaikkoja. Ikäystävällisyydessä otetaan eri syistä johtuvat toimintakyvyn rajoitteet huomioon, minkä vuoksi kaikenikäisten asuminen on helppoa ja sujuvaa. Erityisesti paljon aikaa lähiympäristössään viettävien lasten ja iäkkäiden tarpeet ja voimavarat tulevat huomioiduksi, samoin muistisairauksista johtuvat hahmottamisen ja toimintakyvyn muutokset.

Ikäystävällinen asuinympäristö on

- viihtyisä, turvallinen ja esteetön
- houkuttelee ulos
- helppo hahmottaa
- palvelut ovat esteettömiä ja saavutettavia.

Ikäystävällisessä asuinympäristössä iäkkäät voivat

- elää ja asua haluamallaan tavalla yhdessä muiden kanssa
- liikkua kävellen ja käyttää julkista liikennettä
- käyttää tarvitsemiaan palveluita
- oleskella viheralueilla ja luonnossa
- tavata muita ihmisiä
- osallistua helposti harrastuksiin ja yhteiseen toimintaan
- vaikuttaa heitä koskeviin asioihin
- saada tarvittaessa tietoa, tukea ja apua.

[Ikäystävällisyyden edistäminen asuinalueilla ja taajamissa -raportti](#)

[Ikäntyneiden asumisen verkkosivu](#)

[Age Friendly world -verkkosivusto](#)

[Age-friendly environments in Europe. A handbook of domains for policy action.](#)

[Muisti- ja ikäystävällinen asuminen ja asuinympäristö, Ympäristöopas 2018.](#)

[Tiivistetty opas ikäystävällisyydestä.](#)

[Muisti- ja ikäystävällisyyttä asuinympäristöihin -video](#)

Ikäystävällisyyttä kehitettävä yhteistyössä

Ikäystävällisellä asuinalueella rakennettu ja sosiaalinen ympäristö palveluineen muodostavat helposti käytettävän ja saavutettavan kokonaisuuden. Sen kehittämiseen tarvitaan pitkäjänteistä ja koordinoitua suunnittelua, jossa kunta on aktiivinen toimija.

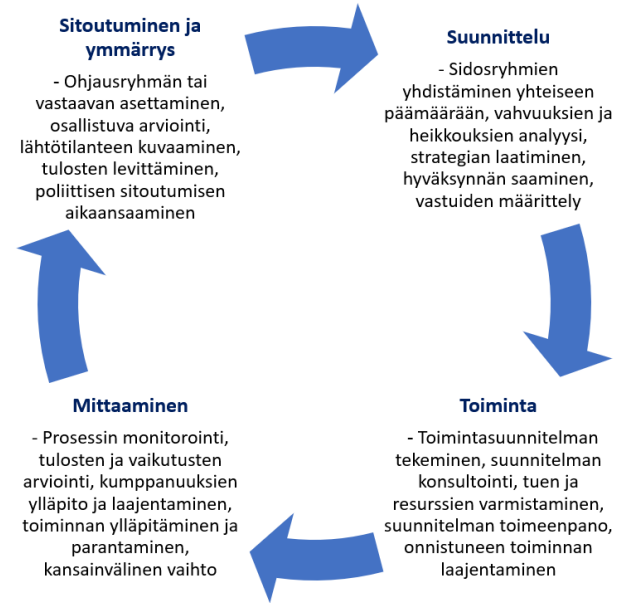
Kunnan hallinnonalojen tulee tunnistaa oman sektorinsa liittymäkohdat ja vaikutukset ikääntyneiden asukkaiden arkeen ja luoda sitä kautta edellytyksiä poikkisektoriselle yhteistyölle. Ikäystävällisyyttä ei kannata kehittää erillisenä vaan, se voidaan sisällyttää osaksi kestävästä kaupunkikehittämisestä.

Kehittämisessä tulee olla mukana kunnan eri hallinnonalojen lisäksi paikallisia järjestöjä, yksityisiä ja julkisia palveluntuottajia sekä erityisesti ikäihmisiä läheistensä kanssa. Tärkeää on, että yhdyskuntasuunnittelu ja vanhustyö löytävät toisensa ja tekevät yhteistyötä. Myös konsulteilla, rakennuttajilla ja rakennusliikkeillä tulee olla ymmärrys yhteisistä tavoitteista ja kunnan tulee valvoa, että ne toteutuvat.

Parhaimmillaan täydennysrakentaminen edistää asuinalueen ikäystävällisyyttä tiivistämällä reittien verkostoa ja parantamalla lähipalveluiden tarjontaa. On kuitenkin pidettävä huoli, että iäkkäiden asukkaiden hyvinvoinnille tärkeitä piha- ja lähiviheralueita säilyy riittävästi.

Ikäystävällisyyden kehittämisessä on tärkeää, että

- kunta koordinoi laajaa, poikkisektorista kehittämisverkostoa
- kaikki osapuolet tietävät, mitä ikäystävällisyydellä tarkoitetaan ja he sitoutuvat sen edistämiseen
- vanhusneuvosto, iäkkäitä edustavat yhdistykset ja iäkkäät asukkaat osallistuvat suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin
- laaditaan pitkäjänteisen toimintaohjelmaa, jossa toimenpiteet, vastuutahot ja resurssit on määritelty ja joka kytkeytyy kunnan ikäpoliittiseen tai muuhun strategiaan ja toimenpideohjelmiin
- toiminnan edistymistä seurataan ja arvioidaan hyödyntämällä esimerkiksi WHO:n ikäystävällisyyden indikaattoreita.

Kuva: Ikäystävällisyyden kehittämisen kehä (WHO 2018)

Ikäystävällisiä ratkaisuja ja arvioinnin tarkistuslista

Onnistuneet ratkaisut ovat tarvelähtöisiä, pohjautuvat paikallisiin olosuhteisiin ja iäkkäiden osallistumiseen. Yhteiskehittäminen onnistuu, kun asenne siihen on myönteinen, käytettävät menetelmät soveltuvat iäkkäille ja kuulemiseen varataan riittävästi aikaa.

Ikäystävällisellä alueella asunnot sijaitsevat lähellä palveluita ja viheralueita. Kävelyä edistetään helposti hahmotettavilla, hyvin valaistuilla ja kunnossapidetyillä reiteillä, opasteilla ja levähdyspenkkien sijoittelulla. Iäkkäiden tarvitsemia palveluita integroidaan asumiseen (palvelukorttelit) ja niitä järjestetään tavoilla, joilla ne samalla vahvistavat yhteisöllisyyttä ja osallisuutta (esim. Tampereen Lähi-torit). Julkiset liikennevälineet ja pysäkit ovat esteettömiä. Asiakaspalvelun ikä- ja muistiystävällisyyttä edistetään järjestämällä työntekijöille aiheeseen liittyvää koulutusta.

Asuinympäristö on monipuolinen ja muunneltava, jolloin asukkaat voivat luoda itse merkityksellisiä sekä yhteisöllisyyttä vahvistavia tiloja ja toimintoja. Asuinalueilla on iäkkäitä kiinnostavaa toimintaa ja kohtaamispaikkoja, kuten toimintakeskuksia tai asukastupia.

Etenkin iäkkäille soveltuvan vapaaehtoistoiminnan kehittäminen on tärkeää. Iäkkäille on helposti tarjolla tietoa asuinalueiden palveluista sekä toiminta- ja harrastusmahdollisuuksista.

Asuinympäristön soveltuvuutta iäkkäille asukkaille tulee tarkastella kokonaisvaltaisesti. Ikäystävällisyyden arviointiin hyvän lähtökohdan tarjoaa WHO:n kahdeksan ikäystävällisyyden teemaa, joiden pohjalta on laadittu tarkistuslista. Kun ikäystävällisyyttä kehitetään systemaattisesti, käytetään koko kehittämisprosessin huomioivia indikaattoreita, joilla pystytään seuraamaan ja arvioimaan toiminnassa edistymistä.

Kaupunkien ja asuinalueiden ikäystävällisyyttä arvioitaessa huomioitavat asiat:

- ympäristön, julkisten rakennusten ja palveluiden laatu, esteettömyys ja saavutettavuus
- liikkumisen mahdollisuudet ja julkinen liikenne
- asuntojen laatu ja sijainti
- iäkkäiden asukkaiden osallisuus ja osallistumismahdollisuudet.

[WHO:n ikäystävällisyyden tarkistuslista](#)

[WHO:n ikäystävällisyyden indikaattorit: Measuring the age-friendliness of cities. A guide to using core indicators.](#)

Eduskunnan IKÄ-verkoston tietopaketti 1/2020

Julkaisija: [IKÄINSTITUUTTI](https://www.ikainstituutti.fi)

Ikäinstituutti

Eduskunnan IKÄ-verkosto jakaa ajankohtaista tutkimustietoa iäkkäiden hyvinvoinnista, taloudesta, toiveista, tarpeista ja palveluiden toimivuudesta. Verkosto järjestää keskustelutilaisuuksia ja julkaisee tietopaketteja.

IKÄ-verkoston puheenjohtajana toimii kansanedustaja *Ilmari Nurminen*, varapuheenjohtajana kansanedustaja *Marko Kilpi* ja sihteerinä johtaja *Päivi Topo* Ikäinstituutista.

Verkostoon ovat tervetulleita kansanedustajat, alan tutkijat sekä kansalaisjärjestöjen asiantuntijat.

Ilmoittaudu: ikaverkosto@ikainstituutti.fi.